

CILVĒKTIESĪBAS UN BALTĶRIEVIJA

Kādas ir cilvēka pamattiesības?

Cilvēktiesības ir starptautiskas normas, kas palīdz aizsargāt ikvienu cilvēku jebkurā vietā no ļaunprātīgas politiskas, juridiskas un sociālas izmantošanas. Par to ievērošanu, galvenokārt, atbild valstu valdības, nosakot pakļaušanos un izpildi. Mūsdienu cilvēktiesību jēdziena galvenie avoti ir Vispārējā cilvēktiesību deklarācija un daudzie cilvēktiesību dokumenti un līgumi, kurus ievēro tādas starptautiskas organizācijas kā Apvienoto Nāciju Organizācija, Eiropas Padome un citas.

(<http://plato.stanford.edu/entries/rights-human/>)

KĀPĒC CILVĒKTIESĪBU IEVĒROŠANA BALTĶRIEVIJĀ IR ATTĪSTĪBAI SVARĪGA?

Cilvēktiesību jēdziens ietekmē un ir saistīts ar attīstības konceptu daudzos veidos. Baltkrievijas attīstības veicināšanai nepieciešams pievērst lielāku uzmanību atklātībai, informācijas brīvībai un vārda brīvībai, turklāt tās neapšaubāmi ir pamata politiskās un sociālās tiesības. Attiecīgās politiskās un sociālās tiesības ietver biedrošanās un pulcēšanās brīvību, vēlēšanu atbalsta programmu un ieguldījumu pilsoniskā sabiedrībā un nevalstiskās organizācijās.

KĀDAS AR CILVĒKTIESĪBĀM SAISTĪTAS PROBLĒMAS IR BALTĶRIEVIJĀ?

Saskaņā ar Baltkrievijas un starptautisko cilvēktiesību kopieni, kā arī ANO un Eiropas institūciju nostāju, šajā nodaļā atklāti visneaizsargātākie un problemātiskākie cilvēktiesību pārkāpumi Baltkrievijā.

Nāvēssods

Baltkrievija ir vienīgā valsts Eiropā, kurā joprojām piespriež un izpilda nāvēssodus, tādēļ Baltkrievija nav Eiropas Padomes dalībvalsts. Pēdējie divi nāvēssodi tika izpildīti 2012.gada martā. Saskaņā ar cilvēktiesību aktīvistu sniegto informāciju, kopš 1991.gada ar nāvi sodīti apmēram 400 cilvēki.

Mierīgas pulcēšanās brīvība

Likums paredz, ka demonstrantiem jālūdz vietējo pašvaldību atļauja, un publiski pasākumi drīkst notikt ne tuvākā 200 metru attālumā no apakšzemes stacijām un gājēju pārejām. Tas nosaka arī to, ka rīkotāji uzņemas atbildību par sabiedrības drošību, medicīnisko aprūpi un sakopšanu pēc pasākuma, to visu arī finansējot. Šo noteikumu dēļ daudzi pieteikumi ir tikuši noraidīti.

(<http://www.amnesty.org/en/region/belarus/report-2011#ai-reports>)

Ieslodzīti uzskatu dēļ

2010.gada beigās 29 cilvēkus, tostarp sešus opozīcijas prezidenta amata kandidātus, viņu kampaņas biedrus un žurnālistus, apsūdzēja „masu nekārtību rīkošanā” saistībā ar 19.decembra demonstrācijām. Viņiem draudēja maksimālais iespējamais cietumsods – 15 gadi. Daudzus no viņiem apsūdzēja tikai par miermīlīgu savu uzskatu paušanu; vismaz 16 no viņiem tika ieslodzīti uzskatu dēļ. (<http://www.amnesty.org/en/region/belarus/report-2011#ai-reports>). (Politieslodzīto saraksts: <http://spring96.org/en/news/49539>.)

Mediju brīvība

Preses brīvība ir viena no visneizsargātākajām un visbiežāk pārkāptajām cilvēktiesībām – neatkarīgo žurnālistu aresti, aparatūras sabojāšana, mediju cenzūra. „*Reportieri bez robežām*” regulāri ziņojuši par spiedienu uz medijiem. Vēl viens drauds ir Baltkrievijas valdības kontrole pār internetu un ar to saistītie ierobežojumi brīvi izpausties tiešsaistē.

CILVĒKTIESĪBU PĀRKĀPUMU PIEMĒRI
BALTKRIEVIJĀNāvēssods

Jaunākā ir Dmitrija Konovalova (*Dzmitry Kanavalau*) un Vladislava Kovaļova (*Uladzislau Kavalyouu*) lieta, viņi tika notiesāti uz nāvi par 2005. un 2008.gadā, kā arī 2011.gada aprīlī Minskas metro veiktajiem teroristiskiem uzbrukumiem. Neskatoties uz to, ka ANO Cilvēktiesību komiteja aicināja Baltkrievijas valdību neīstenot šo lēmumu, nāves sods tomēr tika izpildīts.

Mierīgas pulcēšanās brīvība

Šīs tiesības Baltkrievijā sagādājušas problēmas ne vien pēdējos gados, bet arī senāk. Visspilgtākais šo tiesību pārkāpums bija 2006.gadā Minskā, kad pēc prezidenta vēlēšanām tika izzenāti cilvēki ielu akcijā. Līdzīga protestu apspiešanas atkārtojās 2010.gadā, arī pēc prezidenta vēlēšanām. Nav bijusi neviena sabiedriska kampaņa, publisks protests vai jebkāda cita miermīlīga pulcēšanās, kuru policija nebūtu pārtraukusi, un kuras dalībnieki netiktu aizturēti vai notiesāti. Ir aizliegts organizēt publiskas pulcēšanas bez iepriekšējas skaidri izteiktas varasiestāžu atļaujas (tas ir kriminālpārkāpums), un rīkotājiem ir jāziņo par saistībām attiecībā uz sapulcēs izmantotajiem finanšu līdzekļiem. Publiski aicinājumi, tai skaitā sociālos medijos, lai izplatīt informāciju par pulcēšanos bez atļaujas, arī ir aizliegti. (<http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=40510&Cr=rapporteur&Cr1=>)

Ieslodzīti uzskatu dēļ

2012.gadā Baltkrievijā ir 15 politieslodzītie – divi no viņiem ir bijušie prezidenta amata kandidāti – Andrejs Saņikovs (*Andrei Sannikov*) un Nikolajs Statkevišs (*Mikalai Statkevich*), Čehijā reģistrētas jauniešu organizācijas „Young Front” vadītājs Zmiceru Daškeviču (*Zmitser Dashkevich*), Pāvels Sevjarinets (*Pavel Seviarynets*), kurš ir viens no Baltkrievijas kristīgo demokrātu partijas līdzpriekšsēdētājiem un bija prezidenta amata kandidāta Vitālija Rimaševska (*Vital Rymasheuski*) kampaņas vadītājs, un citi. Pāvelu Sevjarinetu apcietināja saistībā ar 2010.gada 19.decembra miermīlīgo protestu pret prezidenta vēlēšanu rezultātu viltošanu. Baltkrievijas politisko aktīvistu un Konservatīvās kristīgās partijas biedru Sergeju Kovaļenko (*Siarhei Kavalenka*) notiesāja uz 2 gadiem cietumā par baltsarkanbalta karoga uzvilšanu Vitebskas Ziemassvētku eglē. Citi gadījumi ir ļoti līdzīgi – ļaudis cīnās par savu neatkarību un cilvēka pamattiesībām un brīvību, bet tiek aizturēti un apcietināti.

Mediju brīvība

2011.gada jūlijā vienā no „klusajiem protestiem” Minskā un dažās citās Baltkrievijas pilsētās apcietināti tika vismaz 25 žurnālisti. Saskaņā ar Baltkrievijas likumiem, interneta pakalpojumu sniedzējiem ir jāziņo varasiestādēm par pieslēgšanos vietnēm, kas uzskatāmas par ekstrēmistiskām, lai tās bloķētu. Starptautiskā sabiedrība to uzskatīja par jaunu cenzūras vilni, jo daudzi neatkarīgi informācijas avoti ir bloķēti savas „ekstrēmās” nostājas dēļ.

**KO ES VARU DARĪT, LAI VEICINĀTU CILVĒKTIESĪBU
IEVĒROŠANU BALTKRIEVIJĀ?**

Šajā gadījumā nevar teikt, ka viena indivīda atsevišķas darbības var ietekmēt cilvēktiesību situāciju Baltkrievijā. Šis drīzāk ir ārpolitikas jautājums. Tomēr, mēs vēršam Jūsu uzmanību uz dažām lietām, kuras ikkatrs var veikt, tādējādi ietekmējot cilvēktiesību procesus Baltkrievijā:

O uzrakstīt atbalsta vēstuli politieslodzītajiem - <http://www.englishpen.org/writersinprison/wipcnews/belarusshowyoursupportforthefamiliesofthosedetained/>

O uzsākt informatīvu kampaņu par bezvīzu režīmu - <http://eng.novisa.by/> ;

O pievērst mediju uzmanību Baltkrievijas jautājumiem.

PAPILDUS INFORMĀCIJAI:

DICB, Tiesas procesa uzraudzība Baltkrievijā, ziņojums (2011.g.marts – jūlijs) // ODIHR, Trial Monitoring in Belarus, Report (March – July 2011)

DICB, Profesora Deko ziņojums par Baltkrieviju (2011.g.) // ODIHR, Report on Belarus by Prof. Decaux (2011)

BŽA, Ikgadējais ziņojums par masu medijiem Baltkrievijā (2010.g.) // BAJ, Annual Report on Mass Media in Belarus (2010)

Human Rights Watch, sagraujot cerības, pēcvēlēšanu represijas Baltkrievijā, ziņojums (2011.g.) // Human Rights Watch, Shattering Hopes, Post-Election Crackdown in Belarus, Report (2011)

Cilvēktiesību centrs „Viasna”, ziņojums-hronika par cilvēktiesību pārkāpumiem Baltkrievijā 2010.gadā // Human Rights Center „Viasna”, Review-Chronicle of Human Rights Violations in Belarus 2010

Cilvēktiesību situācijas Baltkrievijā starptautiskās kontroles komisija, Īpašais ziņotājs par 2010.gada 19.decembra notikumiem, Galīgais cilvēktiesību izvērtējums par 2010.gada 19.decembra notikumiem Minskā, Baltkrievijā (2011.g.) // Committee on International Control over the Human Rights Situation in Belarus, Special Rapporteur on the Events of 19 December 2010, Final Human Rights Assessment of the Events of 19 December 2010 in Minsk, Belarus (2011)

